

Leerplicht en de Jeugdbeschermingstafel

De vraag of leerplicht in het strafrecht moet blijven, wordt op steeds meer plekken gesteld. Niet alleen de ontwikkelingen bij het Openbaar Ministerie geven daartoe aanleiding, ook is er toenemende twijfel of de ontwikkeling van kinderen gediend is bij een strafrechtelijke aanpak. Tegelijkertijd geven leerplichtambtenaren aan dat juist het strafrecht de mogelijkheid biedt om hulp te organiseren in casussen die vastlopen. Is de Jeugdbeschermingstafel een alternatief?

Tekst Yolante van der Ree

Stel dát leerplicht uit het strafrecht gaat, hoe zou dan de drang en dwang georganiseerd kunnen worden? Biedt de Jeugdbeschermingstafel (JBT) mogelijkheden? De afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Nijmegen is namens de regio Rijk van Nijmegen opdrachtgever van de JBT'. Nijmegen is een van de gemeentes waar leerplicht een verzoek tot bespreking bij de JBT kan indienen. Wat levert dat op? We spraken de voorzitter van de JBT en twee leerplichtambtenaren.

Zorg is voorliggend

Yvon Arts is een van de twee voorzitters van de Jeugdbeschermingstafel Nijmegen. 'Leerplicht is een van de partijen die een verzoek tot bespreking kan indienen bij de JBT', vertelt zij, 'maar in de praktijk gebeurt dat weinig. Reden is dat schoolverzuim zelden het enige probleem is in complexe verzuimzaken. Meestal is ook een zorgpartij, zoals het wijk- of buurtteam, Veilig Thuis of een gecertificeerde instelling (organisatie die, conform de Jeugdwet, maatregelen van jeugdbescherming en jeugdreclassering uitvoert – red.) betrokken. Dat is de voorliggende partij om een verzoek in te dienen. Leerplicht of school wordt wel uitgenodigd als schoolverzuim onderdeel is van het probleem. We willen echter niet te

veel mensen aan tafel hebben. Een bespreking aan tafel is al zo overweldigend voor ouders.'

Per casus wordt kritisch bekeken welke partijen moeten aanschuiven. Vaste partijen in Nijmegen zijn – naast de voorzitter – de secretaris, een onafhankelijk gedragswetenschapper, een onderzoeker van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), een medewerker van een gecertificeerde instelling, de verzoeker en de ouders. Jeugdigen vanaf 12 jaar worden apart gesproken door een medewerker van de RvdK en de gedragswetenschapper, zonder de ouders. De betrokkenheid van een onafhankelijk gedragswetenschapper is een keuze die Nijmegen bewust heeft gemaakt. 'Wij vinden het belangrijk dat iemand die niet betrokken is bij de casus, maar verstand heeft van ontwikkeling en gedrag, adviseert en deelneemt aan de JBT.'

Praten mét in plaats van óver

De JBT komt elke week bijeen en per keer komen twee à drie casussen op tafel. Vooraf is er altijd vooroverleg met de RvdK en de gedragswetenschapper. Yvon Arts: 'Dat gaat vooral over het proces van wie we uitnodigen en of alle informatie compleet is. Ook is het belangrijk dat ouders hun reactie hebben gegeven op het verzoek tot bespreking. Soms is een partij zo intensief betrokken dat die in elk geval aan tafel moet zitten. Dat kan dus ook leerplicht zijn. De grote winst van de Jeugdbeschermingstafel vind ik dat nu mét de ouders en het kind gesproken wordt in plaats van óver hen, zoals in het verleden. Het zijn beladen gesprekken voor ouders, want het gaat over de ontwikkeling van hun kind. Regelmatig hebben zij een ander beeld van het probleem dan de vrijwillige hulpverlening en ook van wat er nodig is om het op te lossen. Wel heb ik de

indruk dat ouders het fijn vinden om hun verhaal te kunnen doen en hun mening over de situatie naar voren te brengen. Als ze willen mogen ze ook een vertrouwenspersoon meenemen.'

Uitkomst

Een JBT kent drie mogelijke uitkomsten. 1) De huidige hulpverlening krijgt een vervolg. Afspraken die eerder zijn gemaakt, worden aangepast en/of er komen nieuwe afspraken om de veilige ontwikkeling van de jeugdige te verbeteren. 2) Betrokkenheid vanuit de gecertificeerde instelling. Dit kan zowel consultatie en advies betekenen als actieve betrokkenheid. 3) De derde mogelijkheid is dat de RvdK een onafhankelijk onderzoek start om te kijken of een kindbeschermingsmaatregel nodig is. Yvon Arts: 'Aan het eind van de JBT zetten we het scherm aan en daar noteren we de afspraken die gemaakt zijn. Die zijn heel concreet, bijvoorbeeld "ouders laten het buurtteam nog steeds één keer per week binnen" of "gedurende het raadsonderzoek gaat de speltherapie van het kind door". Als hulpverlening in vrijwillig kader wordt voortgezet noteren we bijvoorbeeld "ouders stemmen in met systeemtherapie en blijven hieraan meewerken". Soms zetten we in de samenvatting dat als de afspraken niet worden nageleefd, dit terug gemeld moet worden bij de JBT door de verzoeker. Het is de verzoeker die monitort of afspraken worden nagekomen.'

Meer informatie over de JBT in Nijmegen

Daar vind je onder meer de werkinstructie voor professionals.

Sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 hebben de gemeenten een belangrijke taak in de toeleiding van een verzoek tot onderzoek (VTO) naar de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Veel gemeenten in Nederland hebben deze taken (regionaal) belegd bij een Jeugdbeschermingstafel (JBT).

'Ik heb de indruk dat ouders het fijn vinden om hun verhaal te kunnen doen'

Leerplicht: 'JBT om beweging te krijgen in complexe casussen'

In de caseload van Anke de Lange en Anne Lotte Notmeijer, beiden leerplichtambtenaar in Nijmegen, zijn de zorgcasussen ver in de meerderheid. Handhaven is daar wat hen betreft niet aan de orde. Zinloos en schadelijk voor de ontwikkeling van de jeugdige. De Jeugdbeschermingstafel kan wat hen betreft een goed alternatief zijn. Dan moet wel het gesprek gevoerd worden over wie op basis van welke informatie een verzoek tot bespreking kan indienen, menen zij.

Anke de Lange: 'Ik heb 35 zeer complexe casussen waarin ik liever kies voor een verzoek tot bespreking bij de Jeugdbeschermingstafel dan voor een proces-verbaal. Een proces-verbaal heeft echt alleen zin als er sprake is van verwijtbaar schoolverzuim zoals hardnekkig spijbelen. Hadden we dat soort casussen nog maar eens, zeg ik vaak. In vrijwel alle casussen met zorgwekkend verzuim, is sprake van complexe systemische problematiek. Vaak is er al zoveel hulp georganiseerd rond een gezin, dat een bespreking aan de JBT de enige optie is om beweging te krijgen.'

Verzoek tot bespreking

In Nijmegen kan leerplicht direct een verzoek tot bespreking indienen bij de JBT, maar toch gebeurt dat in de praktijk weinig. Anne Lotte Notmeijer: 'Er moet breed zicht zijn op een gezin en dat betekent dat hulpverlening betrokken moet zijn. Ik heb nu een casus waarmee ik eigenlijk meteen naar de JBT zou willen, maar ik weet dat ik de vraag zal krijgen 'met welke informatie dan'? Daarom ga ik nu eerst naar Veilig Thuis. Er is al zo veel geprobeerd om hulp in dit gezin te krijgen en dat wordt stelselmatig geweigerd. Ik verwacht dat we uiteindelijk aan de JBT zullen uitkomen.'

Anke de Lange: 'Ik heb te maken met een jongere die al lange tijd zorgwekkend veel verzuimt. In eerste instantie dacht ik te maken te hebben met een dwarse puber die er geen zin meer in heeft. Dan begint op te vallen dat moeder wel erg veel smoezen heeft om afspraken niet na te komen. Na de zoveelste afzegging ben ik samen met school op huisbezoek gegaan waar bleek dat de alleenstaande moeder zwanger was van haar derde kind. De jongen in kwestie lag op de bank, moeder

'De Jeugdbeschermingstafel kan een goed alternatief zijn voor een proces-verbaal'

verwijst naar haar zwangerschap en zegt wel iets anders aan haar hoofd te hebben. Toen heb ik me tot de jongen gewend en hem laten weten dat ik hem verantwoordelijk stel en een pv zou uitschrijven als hij zijn gedrag niet zou veranderen. Ik legde uit dat we dan konden uitkomen op bijvoorbeeld jeugdreclassering of Halt. Waarop moeder zegt 'o nee, daar heb ik geen zin in, dan zoekt hij maar een ander adres'. Hierop stelde ik moeder medeverantwoordelijk voor de situatie. Uiteindelijk leek er wat beweging te komen, moeder is met haar zoon op school geweest waar een aangepast rooster werd afgesproken.'

'Na de kerstvakantie verscheen de jongen echter weer niet op school. Toen we nog een multidisciplinair overleg (mdo) wilden plannen, weigerde moeder haar medewerking. Ik heb vervolgens onze contactpersoon bij de RvdK gebeld en hem laten weten dat ik naar de JBT wil met deze casus. Dan komt inderdaad de vraag 'wat heb je dan?'. Ik heb aangegeven dat het buurtteam ingezet moet worden, ook met het oog op de zwangerschap en de begeleiding van een puber richting school. De opmerking van de moeder vind ik dermate zorgwekkend dat een JBT-verzoek me aan de orde leek. Dat beaamde de RvdK en hij adviseerde dat heel duidelijk mee te nemen in mijn verzoek tot bespreking, evenals een goed onderbouwde aanvulling van school met wat er allemaal al geprobeerd is. Ik heb alles wat ik heb vermeld, ook naar moeder gestuurd. Ze heeft hier niet op gereageerd en dus is het verzoek zonder haar zienswijze naar de JBT gestuurd. De tafel is nu gepland voor een van de komende weken.'

Rol leerplicht

De informatie die leerplicht kan aanleveren zou zwaarder mogen wegen, vinden beide leerplichtambtenaren. Anne Lotte Notmeijer: 'Vaak is schoolverzuim het eerste signaal dat er iets niet in de haak is. Wij hebben het gesprek met school, met de ouders, zijn op huisbezoek geweest, we hebben mdo's gehad. We weten al zo ontzettend veel voordat er iemand van het buurtteam in beeld komt. Wij zijn voortdurend zoekende naar wat passend is. Een pv? Nee te veel aan de hand. Hulpverlening? Nee, er is nog geen hulpvraag. KansRIJK (programma om risicovol of strafbaar gedrag te voorkomen – red, zie kader)? Nee, eerst is het buurtteam aan zet. VT-melding? Nee, het is geen bloedspoor. Ik heb soms de indruk dat wij de enigen zijn die alle routes onderzoeken om de boel in beweging te krijgen.'

Wat beide leerplichtambtenaren betreft wordt de komende tijd, ook landelijk, het gesprek gevoerd over hoe de route naar de JBT vereenvoudigd kan worden. Want dat het een waardevol instrument is, staat voor hen vast. En misschien moet ook de naam leerplichtambtenaar vervangen worden, zegt Anne Lotte Notmeijer: 'Er wordt nog te vaak naar ons gekeken als de handhaver, degene die een proces-verbaal kan opmaken. En gezien de problematiek die we tegenkomen en onze veranderende rol, hebben we misschien meer aan een SKJ-registratie dan aan een BOA-bevoegdheid. Laten we ook daarover in gesprek gaan.'

KansRIJK

KansRIJK heeft als doel risicovol en/of strafbaar gedrag en schoolverzuim vroegtijdig te stoppen en te voorkomen, en zo zwaardere criminaliteit en justitiële maatregelen voor te zijn.

Meer informatie

